

Infrastrukturdepartementet

Via e-post

i.remissvar@regeringskansliet.se

kopia: i.esd.remisser@regeringskansliet.se

Stockholm
2022-06-02

Ert dnr
I2022/01039

Vårt dnr
2022/048

Remiss av Europeiska kommissionens förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om harmoniserade regler för skäligen åtkomst till och användning av data (dataakten), COM(2022)

Näringslivets Regelnämnd NNR har tagit del av det remitterade underlaget med tillhörande förslag och önskar att lämna följande synpunkter.

Dataakten innebär i korthet att berörda företag kommer kunna tvingas att lämna ut data som har skapats inom ramen för sin verksamhet och genom sina olika system som skapats för olika ändamål och även kopplade till de produkter och tjänster som säljs. NNR anser att förslaget är förknippat med många frågor av såväl praktisk som principiell karaktär där vi främst väljer att kommentera den senare typen med hänsyn till vår begränsade tekniska kompetens inom området. I fråga om mer detaljerade synpunkter för olika artiklar etc. hänvisar NNR till det yttrande som Svenskt Näringsliv avlämnat i ärendet och som NNR stödjer.

NNR bedömer att förslaget i sin nuvarande form kan få betydande negativa effekter för en rad olika viktiga frågor och dimensioner som konkurrensrätt, säkerhetsaspekter mot främmande makt, bevarandet av företagshemligheter och därmed benägenheten till innovationer om exklusiviteten inte kan garanteras på samma sätt över tid. Därtill kan förslaget sannolikt påverka olika affärsmodeller som idag i flera fall förutsätter en exklusiv rätt till den data som genereras av de produkter och tjänster som ett specifikt företag tillhandhåller. Förslaget måste enligt NNR ses mot bakgrund av den stora transformation som idag sker med ökat inslag av mjukvara på bred front och ökat tjänsteinnehåll i många olika typer av produkter, vilket kräver data och även skapar data.

NNR menar att det saknas en reell analys av vad de faktiska problemen består av och Kommissionen går ändå fram med ett brett förslag som skulle träffa en stor mängd företag. Här bör det alltid grundligt göras någon form av problemanalys och samtidigt identifieras vilka möjliga alternativ som finns för att lösa problemen. Vi bedömer att förslaget sannolikt

skulle kunna träffa en mängd olika företag och branscher där det inte föreligger eller har identifierats några problem som kan anses motivera föreslagen reglering.

Kommissionen tycks utgå från att dessa data är att betrakta som en form av kollektiv nytthet och därmed kan det betraktas som ett marknadsmisslyckande där krav på utlämnande skulle bidra till att korrigera denna form av misslyckande. NNR menar snarare att detta är att betrakta som immateriella tillgångar för berörda företag som i många fall tagits fram med hjälp av lång och kostsam produktutveckling. Vi menar därför att ett generellt krav på utlämnande av data helt negligerar frågan och vikten av att bevara äganderätten för dessa tillgångar och inte heller respekterar avtalsfriheten. Det är ju i princip inget som hindrar olika parter att köpa data av aktuell karaktär av varandra om det kan anses affärsmässigt motiverat. För att marknadsekonomin ska fungera måste rätten till skydd av egendom respekteras. Frågan om äganderätt finns reglerad i Europakonventionen, EU-stadgan och för svenskt vidkommande i Regeringsformens (RF) 2 kap. NNR har svårt att se att det finns ett brett allmänt intresse av denna typ av data och således kunna acceptera att det är motiverat att åsidosätta äganderätten för dataägare med ett möjligt generellt intrång som trots allt här föreslås. NNR kan konstatera att frågan om äganderätt därför måste belysas i samband kommande förhandlingar om dataakten. Från svenskt håll bör det tydligt adresseras till Kommissionen att det är en central fråga för svenska intressen där det krävs vidare underlag och övervägningar om hur denna grundläggande rättighet skulle kunna säkerställas och beaktas.

En komplexitet är också att detta är tillgångar som inte omsätts på någon marknad och därav är det svårt att värdera värdet på berörda data. De ingår oftast som en väsentlig del i en affärsmodell för någon produkt eller tjänst. Begreppet *skälig kostnad* som finns i förslaget vad gäller kostnaden och utgångspunkten för prissättning för vad en part ska betala för att ta del av någons data negligerar problemen som är förknippade med att kunna fastställa värdet. Det marknadsmässiga värdet av aktuella data motsvaras sannolikt för många företag av väsentligt större värde än den kostnad som kan finnas för att lämna ut data. Att tvingas lämna ut affärskritiska data exempelvis till konkurrenter kan i förlängningen vara direkt förödande för hela företagets existens.

NNR bedömer att förslaget i sin nuvarande form skulle kunna innebära konflikter med flera existerande regelverk och övergripande rättsliga utgångspunkter som kan skapa en stor osäkerhet med oönskade ekonomiska risker för många berörda företag. Hur och vem som ska avgöra den svåra avvägningen om skäligheten i att tvingas lämna ut data är långt ifrån tydligt i förslaget. Av fördraget följer att kraven på åtgärder från Unionen generellt ska kunna anses leva upp till proportionalitetsprincipen. I underlaget framställs denna viktiga fråga närmast med slentrianmässiga och standardiserade formuleringar från Kommissionens sida. Vi menar att det är ganska uppenbart att det skulle behöva göras avvägningar i varje enskilt fall och i sådana processer även beakta en rad andra skyddsintressen som följer av vad andra rättsakter ställer för krav och även kan följa av olika civilrättsliga åtaganden som kan finnas i företagsspecifika fall.

Ett konkret exempel är att vid produktion av statistik, som får anses vara en form av kollektiv nytthet, finns det skydd i rättsakter på unionsnivå och på nationell nivå i form av offentlighet- och sekretesslagstiftningen (OSL). Dessa regler syftar till att just skydda enskilda från skada i bred bemärkelse som skulle kunna uppstå genom ett offentliggörande. Värt att notera är att samma data skulle kunna begäras ut i vissa fall från här berörda företag med presenterat förslag och således röja de skyddsintressen som under lång tid ansetts

skyddsvärda. I Sverige föreligger för denna typ av uppgifter en form av absolut sekretess hos statistikansvariga myndigheter som följer av OSL 24 kap 8§ för att just inte riskera att röja sådana förhållanden som anses kunna skada enskilda och olika vitala samhällsintressen. NNR finner att denna typ av direkta målkonflikter är en form av anomali som måste tas med inom ramen för kommande förhandlingsarbete. Kommissionen måste rimligen redovisa en mycket mer detaljerad analys över hur förslaget förhåller sig till andra rättsakter och även till de som håller på att tas fram. NNR bedömer att rättsläget skulle bli högst oklart om det inte finns tydligt beaktat hur detta förslag ska förhålla sig till övrig lagstiftning som kan bli tillämplig och som kan beröra samma typ av frågor.

NNR finner att den ståndpunktspromemoria som presenterats för riksdagen i ärendet är väldigt övergripande till sin karaktär och de potentiella problemen av praktisk och principiell karaktär är inte belysta på ett tillfredställande sätt. Kommissionen har presenterat en konsekvensanalys för förslaget som enligt NNR negligerar eller underskattar de direkta kostnaderna och i princip helt negligerar de indirekta effekterna som skulle kunna uppstå givet att förslaget blir en realitet. Här bör det särskilt noteras att Sverige har många framgångsrika företag inom olika branscher med högt teknikinnehåll som med all sannolikhet skulle kunna träffas av förslaget. NNR finner att i ärenden av denna typ som har stor betydelse för många företag och ett flertal viktiga samhällsintressen är det högst lämpligt att Regeringskansliet tar fram en nationell konsekvensanalys. Ett sådant underlag skulle kunna ge saklig och värdefull input och ligga till grund för det svenska förhandlingsarbetet med tillhörande positioner. NNR har under lång tid påtalat behovet av just en annan process kopplat till EU-lagstiftning med behovet av att ta fram nationella konsekvensanalyser på ett tidigt stadium i processen, vilket är ett viktigt verktyg för att kunna tillvarata svenska företagsintressen på ett mer sakligt sätt.

NNR bedömer att förslaget uppvisar betydande brister utifrån flera viktiga utgångspunkter och att den svenska regeringen i kommande förhandlingarna måste verka för att komma till rätta med dessa problem.

Med vänlig hälsning

Tomas Lööv